

Geachte leden van de Vaste Kamercommissie I&W,

Op 10 april 2019 spreken we gezamenlijk over de ecologische ramp van de MSC Zoë. Mede namens It Fryske Gea, Staatsbosbeheer, Het Groninger Landschap en het bestuur Nationaal Park Schiermonnikoog bieden wij u graag een overzicht van concrete actiepunten, opgedaan tijdens de eerste rampdagen en in de periode daarna. Wij zouden graag met u bespreken hoe wij gezamenlijk, op basis van deze ervaring, onze werkwijzen kunnen verbeteren. Met de hoop natuurlijk dat een dergelijke catastrofe de Wadden en Noordzeekustzone nooit meer zal treffen.

Status en calamiteitenstructuur

- Er is geen calamiteitenplan voor vervuiling door aangespoelde lading. Voor de Waddenzee is wél een calamiteitenplan als het gaat om een olieverontreiniging, voor vervuiling van de kust door aangespoelde lading bestaat een dergelijk plan niet. Nu blijkt dat taken, rollen en bevoegdheden in dat geval daardoor niet zijn belegd.
- Wij pleiten bij ecologische rampen voor een “groene GRIP-systematiek”. Ten aanzien van crisismanagement werd opgeschaald naar een GRIP4-situatie. Deze structuur is ontoereikend voor deze ramp. De GRIP-systematiek is vooral bedoeld voor de veiligheid van de mens. In geval van deze ecologische / natuurramp zitten de natuurorganisaties / terreinbeheerders niet automatisch aan tafel van bestuurlijke en operationele teams. Contacten moesten noodgedwongen ‘via via’. Er proberen tussen te komen werd afgewezen daar het niet paste in de wijze van werken.

Verantwoordelijkheid en regie

- Er is behoefte aan een aanspreekbare toezichthouder op land. Dit type vervuiling treft niet alleen het water. Het spul spoelt aan op het strand en waait als het niet opgeraapt wordt de duinen in. Op het water is de aanspreekbare toezichthouder duidelijk; dat is Rijkswaterstaat. Op het land, op de eilanden en kwelders is dat een veel complexer beeld. Duidelijk moet zijn wie op welk moment verantwoordelijk is. Op de eilanden namen de gemeenten nu de regie. Dat was prima, maar niet vanuit een geformaliseerd protocol.
- Als eigenaar / beheerder van de grond willen we in operationele zin een formele positie en verantwoordelijkheid bij bijvoorbeeld opruimacties in onze terreinen.
- Het opruimen van losse troep kan bijna alleen maar handmatig. Daarvoor zijn veel (vrijwillige) handen nodig en die waren er gelukkig ook. Het managen en aansturen van deze grote groepen professionele helpers en vrijwilligers is een klus op zich, operationeel en communicatief. De terreinbeheerders werken al veel met vrijwilligers en zijn goed in staat deze noodzakelijke rol te vervullen.
- Bij opruimacties is sterk de behoefte aan een centrale regie / coördinatie. Die ontbrak in eerste instantie (Rijkswaterstaat had een aantal dagen tijd nodig om op te starten) maar werd later beter. Het hebben van een goed ingeregelde beheerautoriteit voor het Waddengebied zal hiervoor al een hele verbetering kunnen zijn.
- De Noordzeekustzone (het gebied boven de eilanden) en de Waddenzee staan niet los van elkaar. Deze catastrofe pleit ook dan voor uitbreiding van het werkgebied van de toekomstige beheerautoriteit met de Noordzeekustzone, en deze te zien als één systeem / beheergebied.

Financiële schade

- Voor de schadeafhandeling zijn wij afhankelijk van Rijkswaterstaat die hierin een coördineerde rol heeft. Forse kosten zijn gemaakt in uren en inzet van diensten en materieel van derden, niet alleen bij ons. Het is totaal onduidelijk of deze kosten (en de kosten die nog komen....) vergoed gaan worden. Meer regie vanuit het ministerie van I&W hierop is wenselijk. Om niet lokale overheden of particuliere partijen, vissers e.d. de dupe te laten worden van voor hun aanzienlijke niet gedekte kosten vragen wij het Ministerie van I&W borg te staan voor de gemaakte noodzakelijke schoonmaakkosten.
- De lange termijn effecten, ook in financiële zin, zijn bij een omvang van ramp als deze niet te overzien. Wij ondersteunen de gedachte om de reder te verplichten een fonds op te richten om eventuele noodzakelijke maatregelen te bekostigen.

Ecologische schade

- De Waddeneilanden en het Waddengebied hadden al veel last van aanspoelend plastic. Het was al bekend dat beesten verstrikt raken in afval of hun magen vol zitten met plasticrestanten. Deze ramp met een stortvloed aan plastic maakt deze problematiek alleen maar meer duidelijk. De korte en lange termijneffecten van al dit plastic op het ecologische systeem en natuurwaarde van de Waddenzee en Noordzee in z'n volle breedte is relatief onbekend.

Arjen Kok, Natuurmonumenten. Provinciaal ambassadeur Groningen, Friesland en de Wadden

